

GENDER_UP:

2E08018

Inovativní medializace zapojení žen do vědy a výzkumu jako faktor posílení znalostní společnosti a rovných příležitostí a zvýšení konkurenceschopnosti v podmínkách rozvoje přírodovědných oborů

Pozice žen na přírodovědeckých fakultách a výzkumných ústavech v ČR (aktualizovaná data)

Prosinec 2009

Řešitelský tým

PhDr. Iva Galvasová

RNDr. Kateřina Chabičovská

PhDr. Jana Legátová

Ing. Alena Příbylíková

Ing. Jan Binek, Ph.D.

Mgr. Jan Holeček

RNDr. Hana Svobodová

GaREP, spol. s r.o.

Brno

OBSAH

Úvod	3
1. Struktura absolventů PŘF v letech 2005–2008	4
2. Struktura absolventů doktorských studijních programů.....	8
3. Zastoupení žen na PŘF v programech celoživotního vzdělání.....	10
4. Zastoupení žen v jednotlivých oborech vysokoškolského studia.....	12
5. Struktura výzkumných pracovníků v oblasti přírodních věd	13
6. Mzdové podmínky ve vědě a výzkumu dle pohlaví.....	14
Závěr	15
Zdroje	17

ÚVOD

Tato studie je součástí projektu „Inovativní medializace zapojení žen do vědy a výzkumu jako faktor posílení znalostní společnosti a rovných příležitostí a zvýšení konkurenceschopnosti v podmínkách rozvoje přírodovědných oborů.“ Jelikož cílem projektu je poznání podmínek, ovlivňujících pozici žen na přírodovědeckých fakultách, je zde uvedena analýza postavení žen na fakultách českých vysokých škol, kde jsou vyučovány přírodovědné obory.

Data o počtech absolventů vysokých škol ČR byla získána z internetového portálu Ústavu pro informace ve vzdělávání, kde je zveřejněna časová řada od roku 2002 do roku 2008. Statistiky ale nebyly strukturovány za celé období jednotně. Od roku 2002 jsou počty studentů uváděny většinou dle počtu studií (každý student je uveden tolikrát, kolikrát současně studuje ve více studijních programech). Od roku 2005 jsou data o počtech studentů a absolventů publikována ve fyzických osobách (každý student je zde uveden pouze jednou). Rozdíl mezi počtem studií a studentů je natolik významný, že nelze tato odlišná data porovnávat, např. v roce 2004 rozdíl mezi počtem studií a studentů – fyzických osob činil více než 13 tisíc. Za období 2002-2006 byly údaje sledovány a zveřejněny na portálu Ústavu pro informace ve vzdělávání dle jednotlivých fakult vysokých škol. Ale za rok 2007 a 2008 nebyla veřejně přístupná všechna data, např. údaje o počtech absolventů dle jednotlivých fakult aj. byla poskytnuta až na vyžádání.

Z portálu Českého statistického úřadu nebyly dostupné žádné relevantní údaje související s postavením žen na přírodovědeckých fakultách ČR. Český statistický úřad sbírá data pouze za oblast vědy a výzkumu obecně. Pro účely této kapitoly byly využity údaje o pracovnících ve vědě a výzkumu, konkrétně za oblast přírodních věd.

Předmětem analýz byla data z následujících přírodovědeckých fakult českých VŠ:

- Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze (PřF UK),
- Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity (PřF MU),
- Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy v Praze (Mat. Fyz. f. UK),
- Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci (PřF UP),
- Přírodovědecká fakulta Ostravské univerzity (PřF OU),
- Přírodovědecká fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích – do 1. 7. 2008 pod názvem Biologická fakulta JU (Biolog. f. JU).

Přírodovědecká fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích vznikla z Biologické fakulty JU 1. července 2008, z tohoto důvodu bude v další analýze uvedena pod názvem Biologická fakulta JU. Zařazení Matematicko-fyzikální fakulty UK se může jevit na první pohled jako nepatřičné. Ale tato fakulta zde má své místo

z důvodu podobnosti studijních oborů s ostatními přírodovědeckými fakultami. Přírodovědecká fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem byla z analýzy vyloučena z důvodu nespojitosti údajů časové řady. Tato fakulta se pod výše jmenovaným názvem vyskytuje v datech až od roku 2006 a samotný údaj o počtu absolventů má nízkou vypovídací hodnotu (statistika uvádí, že v roce 2006 absolvovalo studium pouze 14 studentů). Do komparace nebyla rovněž zahrnuta Filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity v Opavě, protože zde se vyučují také humanitní studijní programy, což vyplývá ze samotného názvu fakulty.

1. STRUKTURA ABSOLVENTŮ PŘF V LETECH 2005–2008

Tab. 1: Počet absolventů (fyzické osoby) PŘF v letech 2005-2008 dle pohlaví

Fakulty	2005			2006			2007			2008		
	celkem	ženy		celkem	ženy		celke m	ženy		celke m	ženy	
		abs.	v %		abs.	v %		abs.	%		abs	%
Biolog. f. JU	128	74	57,8	153	100	65,4	138	102	73,9	171	106	62,0
PřF UK	604	355	58,8	878	561	63,9	1095	737	67,3	1010	627	62,1
PřF MU	582	357	61,3	668	402	60,2	704	469	66,6	764	449	58,8
PřF UP	293	136	46,4	506	291	57,5	578	360	62,3	603	390	64,7
PřF OU	250	134	53,6	404	212	52,5	409	248	60,6	435	235	54,0
Mat.Fyz. f. UK	308	71	23,1	566	140	24,7	643	149	23,2	659	143	21,7
Celkem PŘF	2 165	1 127	52,1	3 175	1 706	53,7	3567	2065	57,9	3642	1950	53,5
Celkem VŠ	43 960	24 306	55,3	53 368	29 694	55,6	63 473	35 466	55,9	73 153	41 631	56,9

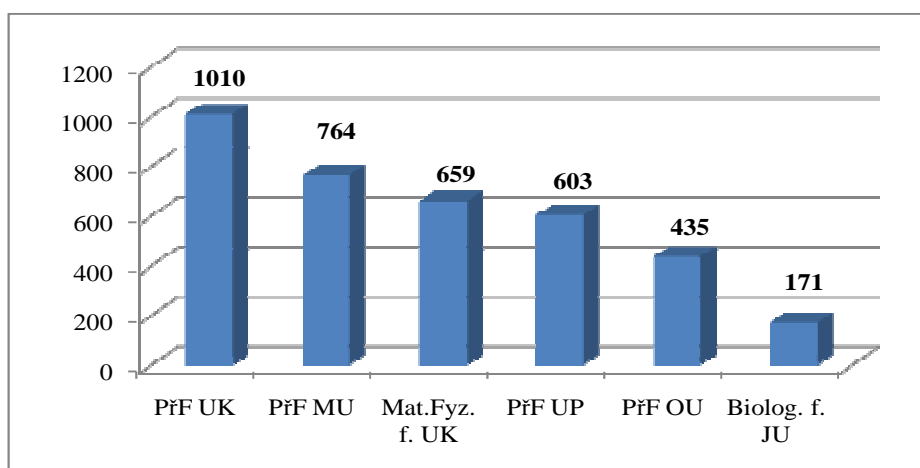
Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání: Statistické informace. [online]. [cit. 2009-09-19]. Dostupné z: <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.

Při hodnocení vývojového trendu počtu absolventů za čtyřleté období lze konstatovat, že se situace vyvíjela velmi příznivě. Nejen, že dochází k nárůstu celkového počtu absolventů, ale také podíl žen na některých fakultách zaznamenal výrazné růstové tendence.

K nejvýznamnějšímu nárůstu žen došlo na Přírodovědecké fakultě UP, kde podíl žen vzrostl o 18 % (z 46,4 % na 64,7 %).

Při srovnání četnosti absolventů jednotlivých fakult v roce 2008 je patrné, že na Přírodovědecké fakultě UK vystudovalo nejvíce studentů, v absolutním vyjádření 1010, což představuje 27,7 % z celkových absolventů přírodovědeckých fakult ČR. Druhou fakultou v pořadí byla se 764 absolventy Přírodovědecká fakulta MU (21% podíl na celkovém počtu absolventů přírodovědeckých fakult), následuje

Přírodovědecká fakulta UP, na které dokončilo studium 603 absolventů (16,5 %). Naopak nejmenší podíl absolventů ze všech sledovaných fakult byl zaznamenán na Biologické fakultě JU, v absolutním vyjádření 171 absolventů (4,7 %). Na PřF UP dokončilo studium 603 absolventů (16,5 %). Z výše uvedeného je zřetelné, že počet absolventů Přírodovědecké fakulty UK tvoří téměř jednu třetinu z celkového počtu absolventů všech analyzovaných fakult v ČR.

Obr. 1: Počet absolventů (fyzické osoby) přírodovědeckých fakult ČR v roce 2008

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání: Statistické informace. [online]. [cit. 2009-09-19]. Dostupné z: <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.

Na žádné z analyzovaných univerzit nebyla ovšem přírodovědecká fakulta takovou, kde by byl její podíl absolventů největší z hlediska počtu absolventů všech fakult. Z následující tabulky je vidět, že i když nejvíce absolventů (v absolutním vyjádření) bylo na Přírodovědecké fakultě UK, tak v relativním vyjádření tuto fakultu absolvovalo 13,7 % z celkových absolventů UK. Procentuálně vyšší zastoupení absolventů přírodovědeckých fakult v rámci univerzity měla Přírodovědecká fakulta OU (19,5 %) a Přírodovědecká fakulta UP (16,7 %). Na základě těchto informací však nelze dělat významnější závěry o kvalitě či prestiži jednotlivých přírodovědeckých fakult.

Tab. 2: Podíl absolventů PřF z počtu absolventů dané univerzity v roce 2008

Vysoká škola	Absolventi (fyzické osoby)	% z celkového počtu ¹⁾
UK v Praze		7 396
Lékařské fakulty	1 508	20,4
Farmaceut. f. Hradec Král.	307	4,2
Filozofická fakulta	1 074	14,5

Právnická fakulta	562	7,6
Fakulta sociálních věd	620	8,4
Fakulta humanitních studií	282	3,8
Teologické fakulty	295	4,0
Přírodovědecká fakulta	1 010	13,7
Matematicko-fyzikální fakulta	659	8,9
Pedagogická fakulta	576	7,8
Fakulta těl. vých. a sportu	510	6,9
JU v Č. Budějovicích		2 116
Zdravotně sociální fakulta	492	23,3
Filozofická fakulta	62	2,9
Zemědělská fakulta	268	12,7
Teologická fakulta	180	8,5
Přírodovědecká fakulta	171	8,1
Pedagogická fakulta	563	26,6
Ekonomická fakulta	377	17,8
UJEP v Ústí n. Labem		1 357
Filozofická fakulta	48	3,5
F. výrobních technol. a manag.	48	3,5
Pedagogická fakulta	527	38,8
Přírodovědecká fakulta	51	3,8
Fakulta sociálně ekonomická	467	34,4
Fakulta životního prostředí	161	11,9
F. užitého umění a designu	55	4,1
Masarykova univerzita		6 879
Lékařská fakulta	602	8,8
Filozofická fakulta	1 449	21,1
Právnická fakulta	738	10,7
Fakulta sociálních studií	701	10,2
Přírodovědecká fakulta	764	11,1
Fakulta informatiky	408	5,9
Pedagogická fakulta	1 416	20,6
Fakulta sportovních studií	278	4,0
Ekonomicko-správní fakulta	547	8,0
UP v Olomouci		3 603
Lékařská fakulta	361	10,0
Filozofická fakulta	1 098	30,5
Právnická fakulta	171	4,7
Cyrilometodějská teologická f.	161	4,5
Přírodovědecká fakulta	603	16,7
Pedagogická fakulta	855	23,7
Fakulta tělesné kultury	355	9,9

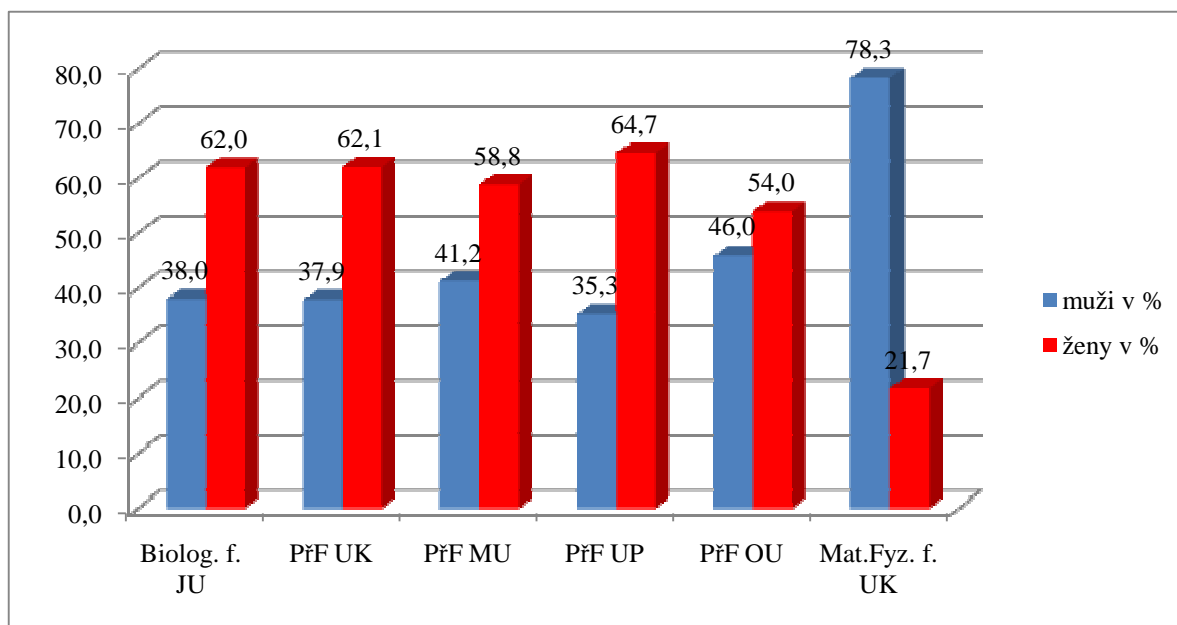
OU v Ostravě		2 235
Zdravotně sociální fakulta	268	12,0
Fakulta sociálních studií	4	0,2
Filozofická fakulta	529	23,7
Přírodovědecká fakulta	435	19,5
Pedagogická fakulta	919	41,1
Fakulta umění	81	3,6
Vysoké školy celkem		73 153

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání: Statistické informace. [online]. [cit. 2009-09-19]. Dostupné z: <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.

Poznámka: ¹⁾ procentuální vyjádření počtu studentů dané fakulty z počtu absolventů dané VŠ

Jelikož hlavním tématem projektu je poznání podmínek, ovlivňujících pozici žen na přírodovědeckých fakultách, je zde zkoumána současná situace v zastoupení žen. Téměř na všech analyzovaných fakultách je z genderového aspektu situace více než dobrá, tzn., že zde převažovaly ženy (výjimku tvoří jen Matematicko-fyzikální fakulta UK). Z následujícího grafu vyplývá, že nejvyrovnanější poměr mezi absolventy mužského a ženského pohlaví byl na Přírodovědecké fakultě OU, kde podíl mužů činil v roce 2008 46 % a podíl žen 54 %. Fakultou s nejvyšším podílem žen mezi absolventy byla Přírodovědecká fakulta UP, ženy zde tvořily téměř 65 %. Nejméně žen pak absolvovalo Matematicko-fyzikální fakultu UK, a to necelých 22 % z celkových absolventů.

Lze se domnívat, že malý podíl žen na Matematicko – fyzikální fakultě UK je dán zaměřením studovaných oborů (fyzika, matematika, informatika). Rovněž z tab. č. 5 (dále v textu) je patrné, že ženy o takto zaměřené studijní obory jeví podstatně menší zájem než muži (zastoupení žen cca 20 %). Na ostatních PŘF jsou kromě oborů zaměřených na matematiku, fyziku a informatiku, také obory související s chemií, biologií, geografií atd.

Obr. 2: Počet absolventů přírodovědeckých fakult dle pohlaví v roce 2008 v %

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání: Statistické informace. [online]. [cit. 2009-09-19].

Dostupné z: <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.

2. STRUKTURA ABSOLVENTŮ DOKTORSKÝCH STUDIJNÍCH PROGRAMŮ

Pro hodnocení pozice žen ve vědě a výzkumu jsou rovněž relevantní údaje o počtu absolventů doktorského studia. Pozitivní je, že celkový počet absolventů-doktorandů se v meziročním srovnání stále zvyšuje. V rámci jednotlivých fakult nelze ale jednoznačně hovořit o rostoucím trendu. Zastoupení žen mezi absolventy doktorského studia není již tak dominantní, jako u absolventů v magisterských studijních programech. Hodnoty se pohybují ve většině případů kolem 40 %. Výjimku tvoří pouze Matematicko-fyzikální fakulta UK, kde podíl absolventek doktorského studia tvoří necelých 19 %. Z nejnovějších údajů (rok 2008) je vidět, že absolventky-doktorandky zaujímají nejvyšší podíl na Přírodovědecké fakultě UP (48,6 %). Druhá v pořadí je s 48,3 % Přírodovědecká fakulta MU, následuje přírodovědecká fakulta UK (40,7 %). Na biologické fakultě JU byl podíl absolvujících doktorandek 39,1 % a nejméně žen absolvujících doktorské studium bylo na Matematicko-fyzikální fakultě UK 18,8 %. Podíly žen na Přírodovědecké fakultě OU nemají příliš velkou vypovídací hodnotu vzhledem k nízkému počtu absolventů-doktorandů celkem.

Tab. 3: Počet absolventů doktorského studia (prezenčního i distančního) dle pohlaví v letech 2005-2008

Vysoká škola Fakulta	2005			2006			2007			2008		
	Celkem	ženy v %	ženy	Celkem	ženy v %	ženy	Celkem	ženy v %	ženy	Celkem	ženy v %	ženy
PřF UK	114	36,8	42	106	53,8	57	133	47,4	63	135	40,7	55
MatFyz. f. UK	68	17,6	12	91	22,0	20	81	19,8	16	85	18,8	16
PřF MU	78	38,5	30	58	50,0	29	73	47,2	39	60	48,3	29
PřF UP	19	31,6	6	38	26,3	10	25	36,0	9	35	48,6	17
Biolog.f. JU	24	41,7	10	26	50	13	20	40,0	8	23	39,1	9
PřF OU	6	66,7	4	11	9,1	1	9	22,2	2	6	16,7	1
PřF celkem	309	33,7	104	330	39,4	130	341	40,2	137	344	36,9	127
VŠ celkem	1 884	34,7	653	2 009	35,7	717	2231	37,5	836	2340	37,4	876

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání: Statistické informace. [online]. [cit. 2009-09-19]. Dostupné z: <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.

Při zkoumání formy studia (prezenční a distanční) bylo zjištěno, že většina absolventů doktorského studia upřednostnila distanční studium. Důvodem může být to, že studenti využívají různých pracovních příležitostí, které nejen, že poskytnou požadovanou praxi, ale také zvýší životní standard. Významnější rozdíly mezi typem studia a pohlavím nejsou patrné. Ze získaných hodnot nelze říci, že by např. ženy upřednostnily distanční formu studia atd. Hodnoty o počtech absolventů v jednotlivých typech doktorského studia jsou ilustrovány na příkladu roku 2008 v následující tabulce.

Tab. 4: Počet absolventů prezenčního a distančního doktorského studia dle pohlaví v roce 2008

Přírodovědecké fakulty	Absolventi doktorského studia (fyzické osoby) ³⁾			z toho ženy ³⁾		
	celkem	prezenční studium	distanční a kombinované studium	celkem	prezenční studium	distanční a kombinované studiu
PřF UK	135	13	122	55	5	50
MatFyz. f. UK	85	20	65	16	3	13
PřF MU	60	13	47	29	8	21
PřF UP	35	20	15	17	9	8
PřF JU	23	21	2	9	8	1
PřF UJEP	–	–	–	–	–	–
PřF OU	6	–	6	1	–	1
Celkem PřF	344	87	257	127	33	94
Vysoké školy celkem	2 340	500	1 840	876	167	709

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání: Statistické informace. [online]. [cit. 2009-09-19]. Dostupné z: <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.

3. ZASTOUPENÍ ŽEN NA PŘF V PROGRAMECH CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁNÍ

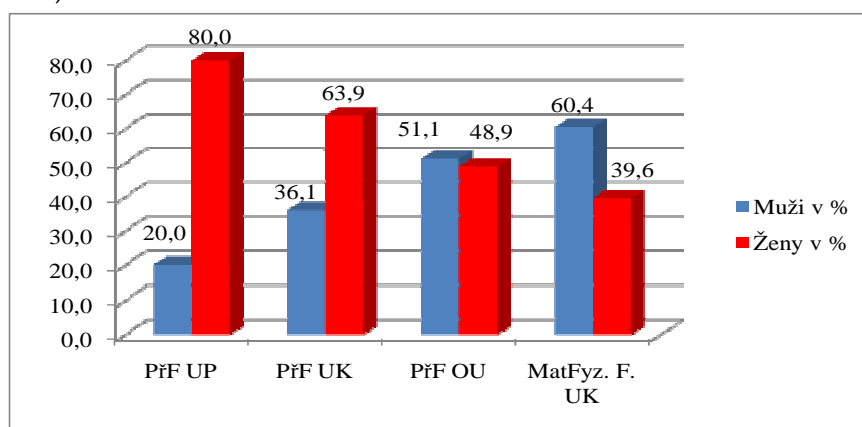
Studenti zahrnutí do programu celoživotního vzdělání nemají statut studenta VŠ podle zákona č. 111/1998 Sb., jejich studium nesměruje k získání VŠ titulu. Programy celoživotního vzdělání jsou orientované např. na studium k získání pedagogické kvalifikace (studenti, kteří již získali vysokoškolské vzdělání a tímto způsobem získávají navíc pedagogickou kvalifikaci), studium k rozšíření pedagogické kvalifikace (studenti, kteří mají ukončené pedagogické vysokoškolské vzdělání a rozšiřují si kvalifikaci o další aprobační předměty dle vyhlášky č. 317/2005 Sb.), jiné formy dalšího vzdělávání (univerzita 3. věku, studium vybraných předmětů, rekvalifikační kurzy apod.), jiné rozšiřující studium nesměřující k získání titulu.

Tab. 5. Počet absolventů (úspěšně ukončená studia) v programech celoživotního vzdělávání za období od 1. 11. 2007 do 31. 10. 2008

Přírodovědecké fakulty	Absolventi (ukončená studia) ¹⁾				
	celkem	Muži	Ženy	Muži v %	Ženy v %
MatFyz. F. UK	639	386	253	60,4	39,6
PřF UK	545	197	348	36,1	63,9
PřF OU	131	67	64	51,1	48,9
PřF UP	50	10	40	20,0	80,0
PřF JU	–	–	–	–	–
PřF UJEP	–	–	–	–	–
PřF MU	–	–	–	–	–
Celkem PřF	1 365	660	705	48,4	51,6
Celkem VŠ	18 717	6 806	11 911	36,4	63,6

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání: Statistické informace. [online]. [cit. 2009-09-19]. Dostupné z: <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.

Co se týče studijních programů celoživotního vzdělání, absolutně největší počet absolventů byl zaznamenán na Matematicko-fyzikální fakultě UK. Zde bylo v roce 2008 celkem 639 absolventů, z toho téměř 40 % žen. Fakultou, která měla v roce 2008 v celoživotním vzdělání nejvíce žen, byla Přírodovědecká fakulta UP (80 %). Většinové zastoupení žen v programech celoživotního vzdělávání převládá i na Přírodovědecké fakultě UK. Na přírodovědecké fakultě OU je podíl žen absolvující celoživotní vzdělávání takřka vyrovnaný. Na přírodovědeckých fakultách MU, JU a UJEP nebyl ve sledovaném období k dispozici program celoživotního vzdělání (údaj z Ústavu pro informace ve vzdělávání). Celkově lze konstatovat, že podíl mezi muži a ženami byl ve studiu celoživotního vzdělávání vyrovnaný (muži 52 %, ženy 48%).

Obr. 3: Počet absolventů celoživotního vzdělání přírodovědeckých fakult dle pohlaví v období 1. 11. 2007 - 31. 10. 2008 v %

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání: Statistické informace. [online]. [cit. 2008-08-19]. Dostupné z: <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.

4. ZASTOUPENÍ ŽEN V JEDNOTLIVÝCH OBORECH VYSOKOŠKOLSKÉHO STUDIA

Nejvíce studentů, studujících na vysokých školách, je zastoupeno v oborech technických a ekonomických (v roce 2008 v technických oborech absolvovalo 24,5 % a v ekonomických 25,8 %). Absolventi těchto dvou zaměření tvoří polovinu z absolventů všech oborů. Další skupinou oborů, ve které absolvoval relativně velký počet absolventů, jsou humanitní a společenské vědy (13,8 %), dále pedagogika, učitelství a sociální péče (13,7 %). Absolventi přírodních věd a nauk tvořili 7,3% podíl ze všech absolventů vysokých škol, ve zdravotnických, lékařských a farmaceutických oborech studovalo 5,8 % absolventů. Naopak velmi malý zájem je o studium zemědělských, lesnických a veterinárních věd (3,7 %), o právní vědy a nauky (3,3 %) a nejhorší postavení mají vědy a nauky o kultuře a umění (2,1 %).

Počet absolventů ve všech oborech má obecně rostoucí trend. Ve všech oborech se počet absolventů za čtyři roky zvýšil, v některých dokonce téměř zdvojnásobil (ekonomické a technické obory).

Tab. 6: Počet absolventů dle jednotlivých studijních oborů v letech 2003-2008

Studijní obory	2005		2006		2007		2008	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Přírodní vědy a nauky	3 363	7,6	4 496	8,4	4 888	7,7	5 322	7,3
Technické vědy a nauky	9 197	20,7	11 841	22,1	15 641	24,5	17 951	24,5
Zemědělsko-lesnické a veterinár. vědy a	1 713	3,9	2 242	4,2	2 652	4,2	2 804	3,7
Zdravot., lékařské a farmaceut. vědy a	3 113	7,0	3 458	6,4	3 837	6,0	4 244	5,8
Humanitní a spol. vědy a nauky	6 210	14,0	7 454	13,9	8 921	14,0	10 145	13,8
Ekonom. vědy a nauky	11 223	25,2	13 320	24,8	15 216	23,8	18 930	25,8
Právní vědy a nauky	1 920	4,3	2 000	3,7	2 240	3,5	2 393	3,3
Pedagogika, učitelství a sociální péče	6 616	14,8	7 612	14,2	8 937	14,0	10 029	13,7
Vědy a nauky o kultuře a umění	1 133	2,5	1 219	2,3	1 485	2,3	1 567	2,1
VŠ celkem	44 488	100,0	53 642	100,0	63 817	100,0	73 385	100,0

Pozn.:

Data bez škol jiných resortů

Údaje za fyzické osoby za kalendářní rok (např. 2003/04 = kalendářní rok 2003)

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání: Statistické informace. [online]. [cit. 2009-09-19]. Dostupné z: <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.

Co se genderového zastoupení týče, z uvedených údajů vyplývá, že pro ženy bylo v letech 2005-2008 velice atraktivní studovat lékařské a farmaceutické vědy. V roce 2008 tyto obory absolvovalo 80,0 % žen. Rovněž vědy jako pedagogika, učitelství, sociální péče a humanitní a společenské vědy se těší ze strany žen velkému zájmu. V roce 2008 první jmenovanou skupinu oborů vystudovalo 78,6 % žen, u druhé v pořadí podíl žen činil 68,52 %. Co se týče rozložení studentů v případě přírodních oborů, nebyl zde z hlediska pohlaví zaznamenán významný rozdíl (ženy 54,4 %). Oborem, ke kterému ženy inklinují nejméně, jsou technické vědy, o tom vypovídá jejich menšinové zastoupení (27,0 %). Ovšem i přes nízké procentuelní zastoupení se podíl žen v těchto oborech zvyšuje. Tyto vývojové trendy roku 2008 jsou totožné také s přecházejícím obdobím (2005, 2006, 2007).

Tab. 7: Zastoupení žen v jednotlivých oborech vysokoškolského studia ve všech typech studia v letech 2004-2008 v %

Skupina studijních programů	2005		2006		2007		2008	
	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži
Zdravotnické, lékařské a farmac. vědy	74,3	25,7	77,6	22,4	78,0	22,0	80,0	20,1
Pedagog., učitelství a sociální péče	75,4	24,6	76,1	23,9	75,7	24,3	78,6	22,4
Humanitní a společenské vědy	67,3	32,7	68,6	31,5	68,0	32,0	68,5	31,5
Ekonomické vědy a nauky	62,6	37,4	64,0	36,0	65,0	35,0	65,7	34,3
Vědy a nauky o kultuře a umění	56,6	43,4	89,7	10,3	59,7	40,3	60,9	39,1
Zeměděl.-lesnické a veterinární vědy	56,6	43,4	57,5	42,5	57,1	43,0	59,9	40,1
Právní vědy a nauky	50,2	49,8	52,2	47,9	53,8	46,2	55,5	44,6
Přírodní vědy a nauky	41,6	58,4	45,8	54,2	47,6	52,4	45,6	54,4
Technické vědy a nauky	23,2	76,8	22,5	77,5	25,8	74,2	27,0	73,0
Vysoké školy celkem	55,3	44,7	55,6	44,4	55,9	44,1	56,9	43,1

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání: Statistické informace. [online]. [cit. 2009-10-07]. Dostupné z: <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.

5. STRUKTURA VÝZKUMNÝCH PRACOVNÍKŮ V OBLASTI PŘÍRODNÍCH VĚD

Český statistický úřad sleduje zastoupení žen mezi vědecko-výzkumnými pracovníky dle kvalifikace a předmětu výzkumu (například přírodní, lékařské, humanitní a technické vědy). Údaje jsou dostupné za roky 2005, 2006 a 2007. Co se týče zastoupení žen ve vědě a výzkumu v přírodních vědách, je zde patrný takový trend, že s vyšší kvalifikací či vědecko-pedagogickou hodností klesá počet žen

ve vědě a výzkumu. V roce 2007 působilo ve vědě a výzkumu v přírodních vědách celkem 31 % žen. Žen s titulem profesor bylo v roce 2007 v přírodních vědách pouze 8,8 %, s titulem docent 17,1 %. U zastoupení žen s titulem Ph.D. nebo doktorským vzděláním je situace optimističtější, v první skupině bylo v roce 2007 25,5 % žen a ve druhé 42,7 % žen. V kategorii výzkumnice s vysokoškolským vzděláním působilo 41,6 % žen, v kategorii výzkumnice s ostatním vzděláním bylo 39 % žen.

Z pohledu časového vývoje zastoupení žen ve vědě a výzkumu v přírodních vědách nebyl za sledované tříleté období zaznamenán jednoznačně rostoucí či klesající trend. V některých kategoriích byl patrný mírný úbytek žen, v jiných naopak došlo k mírnému zvýšení podílu žen. Výjimkou je kategorie ostatní vzdělání, kde podíl žen za tříleté období klesl o 5,5 % (ze 44,5 % v roce 2005 na 39 % v roce 2007).

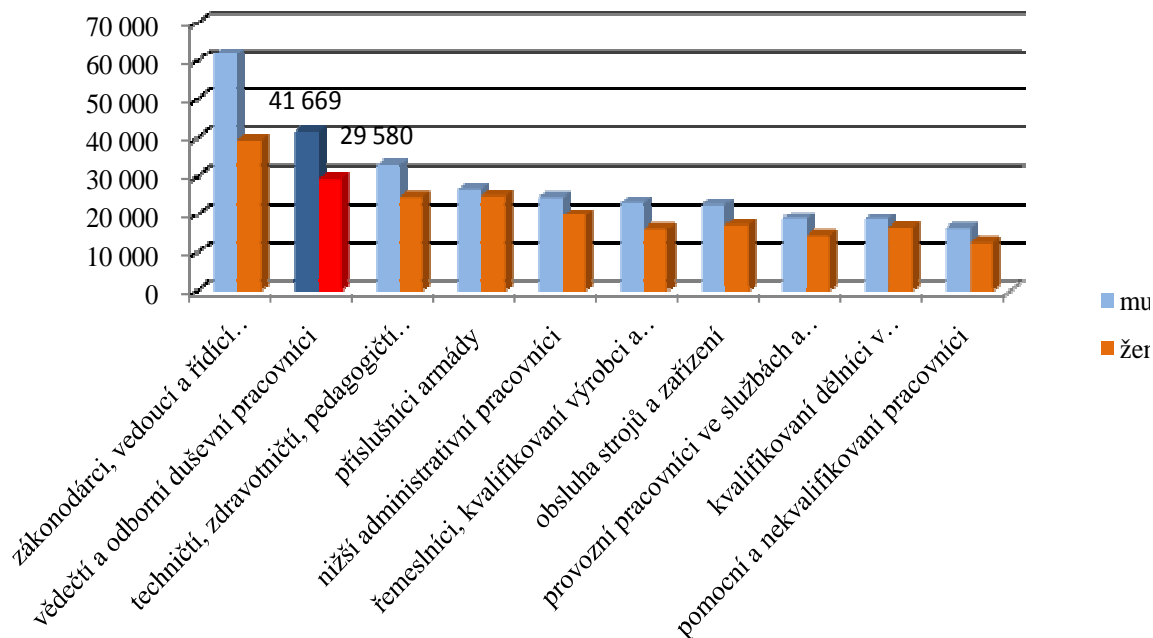
Pozornost byla také věnována zastoupení žen ve vedoucích pozicích a rozhodovacích orgánech Akademie věd ČR za rok 2007. Zde v některých pozicích jako je Předsednictvo nebo Akademická rada nepůsobila ve sledovaném roce žádná žena. Výsledky pro ženy příznivější byly shledány v personálním zastoupení členů Akademického sněmu, kde již bylo 12,4 % žen a ve Vědecké radě, kde působilo 20,7 % žen. Ženy jako ředitelky ústavů působí v 15,1 % a dále v instituci Rada ústavu, kde bylo 12,9 % žen. Otázkou zůstává, zda uvedená situace je výrazem toho, že ženy mají opravdu natolik těžší podmínky při obsazování vedoucích a řídicích pozic ve vědě a výzkumu než muži, nebo zda spíše jen (s ohledem na řadu zde neidentifikovaných skutečností, jež nemohly být předmětem tohoto výzkumu) zkrátka nejsou odhodlány působit na těchto často stresujících a časově náročných postech.

6. MZDOVÉ PODMÍNKY VE VĚDĚ A VÝZKUMU DLE POHLAVÍ

Při sledování pozice žen ve vědě a výzkumu nemohly být opomenuty mzdové aspekty, protože právě jejich prostřednictvím lze názorně identifikovat jeden z faktorů nerovných podmínek pro muže a ženy.

Dle klasifikace zaměstnání (KZAM) jsou mzdové podmínky v oblasti vědeckých a odborných duševních pracovníků velmi příznivé, jelikož jsou ve výši mezd řazeny na druhé místo v rámci jednotlivých tříd KZAM. Je zde ovšem patrný, obdobně jako u jiných kategorií zaměstnání, téměř 30% rozdíl mezi platovými podmínkami mužů a žen. Pracovníci ve vědě a výzkumu dosahovali následujících ukazatelů. Průměrná hrubá mzda ve skupině vědeckých pracovníků v roce 2008 u mužů 41. 669 Kč a u žen 29. 580 Kč. Je zde tedy patrný propad mezi ohodnocením mužů a žen, rozdíl je dokonce 30 %. Jelikož hodnota průměru je velice ovlivněna extrémními hodnotami, byl použit také ukazatel mediánu. Medián hrubých mezd u mužů činil v roce 2008 34. 832 Kč, u žen byla hodnota o 25,5 % nižší, tedy 25. 959 Kč. Výše uvedené konstatování je podmíněno skutečností, že statistiky

neposkytují dokonalé informace o rozlišení pracujících na jednotlivých pozicích, což zmírňuje jednoznačnost výsledků.

Obr. 4: Průměrné hrubé měsíční mzdy dle hlavních tříd KZAM a dle pohlaví v roce 2008 v Kč

Pramen: Český statistický úřad: *Struktura mezd zaměstnanců v roce 2007*. [online]. [cit. 2009-10-09]. Dostupné z: < <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3109-09> >.

ZÁVĚR

Jedním z nejdůležitějších poznatků této kapitoly je, že pozice studentek na přírodovědeckých fakultách ČR není žádným způsobem oslabena či znevýhodněna. Z provedených analýz vyplývá naopak velmi pozitivní trend, a to, že se podíl žen na přírodovědeckých fakultách neustále zvyšuje. Znamky slabší pozice žen na přírodovědeckých fakultách můžeme spatřovat až u absolventek doktorského studia (podíl žen cca 37 %). Oblastí, ve které se projevují známky diskriminace, jsou mzdové podmínky ve vědě a výzkumu obecně, je možné tedy předpokládat, že v přírodních vědách tomu nebude jinak. Statistiky porovnávající výši mezd mužů a žen však nejsou jednoznačně transparentní, neboť podmínky pro získání těchto mezd mohou být rozdílné z hlediska odborné praxe nebo pracovní pozice mužů a žen.

Fakultou, kde v doktorském studijním programu absolvovalo nejvíce žen, byla v roce 2008 Přírodovědecká fakulta UP a Přírodovědecká fakulta MU zde podíl žen na celkovém počtu absolventů činil necelých 50 %. Z hlediska formy studia

(prezenční, distanční) byl ze strany doktorandů výrazně preferován distanční způsob. Z těchto údajů lze usuzovat, že studenti postgraduálního studia upřednostňují takovou formu studia (distanční, kombinovanou), u které se již mohou realizovat profesně v zaměstnání a potažmo mít vyšší finanční zajištění.

Při sledování zastoupení mužů a žen dle absolvovaných oborů došlo k potvrzení obecně známého faktu, že ženy inklinují více než muži k lékařským, humanitním a pedagogickým vědám. Tuto hypotézu potvrdily také zjištěné údaje z roku 2008. Na druhou stranu procentuálně nejmenší podíl žen studoval technické vědy. Zájem žen o technické obory není sice velký, ale neustále se zvyšuje. Zastoupení mužů a žen v přírodovědných oborech je téměř vyrovnané, na některých fakultách dokonce ženy převažují. Naopak u mužů je situace více znepokojující, totiž jejich podíl v jednotlivých studijních oborech neustále klesá.

Ze zjištěných údajů o přírodovědeckých fakultách lze jen velmi těžko vyvodit další obecnější závěry. Problém nastal například v situaci, kdy bylo potřeba provést zhodnocení fakult dle počtu vědeckých pracovníků. Některé statistiky o pracovnících VŠ sledují vědecké a pedagogické pracovníky odděleně, jiné tyto dvě skupiny zaměstnanců zahrnují v jednom údaji. Z tohoto důvodu fakulty MU nevykazují téměř žádné vědeckovýzkumné pracovníky. Zřejmě se považuje za samozřejmost, že všichni pedagogičtí pracovníci pracují na vědeckovýzkumných projektech.

Informace o podílu žen ve vědecko-výzkumných institucích lze zobecnit do úvahy, že čím vyšší kvalifikace (docent, profesor), tím menší podíl žen. Lze usuzovat, že tento, pro ženy méně příznivý, výsledek může být způsoben časovou náročností získání daného titulu. Ačkoli je dnešní doba pro vzdělání žen stále příznivější, v české společnosti převládá názor, že péče o rodinu je převážně v režii žen. Ženy přece jen dávají v menší či větší míře přednost rodině před budováním profesní kariéry. Aspektem, ve kterém jsou ženy skutečně diskriminovány, jsou mzdové podmínky ve vědě a výzkumu obecně (až 30% rozdíl mezi hrubou mzdou u mužů a u žen). U těchto výsledků ale nemůžeme opomenout skutečnost, že z důvodu neúplnosti statistických dat, nebyly zohledněny pracovní pozice či délka odborné praxe mužů a žen.

ZDROJE:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Lidské zdroje ve výzkumu a vývoji (zaměstnanci ve vědě a výzkumu)*. [online]. [cit. 2008-12-03]. Dostupné z WWW

<[http://notes2.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/13002F2572/\\$File/96010665.xls](http://notes2.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/13002F2572/$File/96010665.xls)>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Struktura mezd zaměstnanců v roce 2007*. [online]. [cit. 2008-08-19]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/3109-08>>.

SMOLOVÁ, I., GALVASOVÁ, I. eds. *Pozice žen a jejich zapojení do vědy a výzkumu v podmínkách přírodovědných oborů na vysokých školách*. 1. vydání. Olomouc 2009: Vydavatelství UP v Olomouci.

TENGLEROVÁ, H. *Postavení žen v české vědě a aktivity na jejich podporu. Monitorovací zpráva za rok 2008*. 1. vydání. Praha 2008. Sociologický ústav AV ČR.

ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ. *Statistické informace* [online]. [cit. 2008-12-03]. Dostupné z WWW <<http://www.uiv.cz/rubrika/98>>.